

דבר העובדים בארץ ישראל מאז 1925

חינוך ורווחה

נוודדים בין מסגרות ומתקשים בלימודים: מחקר מקיף חושף את הקשיים של ילדים ששהו במרכזי חירום

מכון חרוב עקב אחר 4,166 ילדים שהוצאו למרכזי חירום עקב סכנה לחייהם בשנים 2018-2000 | הממצאים: רק 8% מהילדים נקלטו במסגרת בקהילה, ולאחד מכל שלושה נפתח תיק פלילי | ההמלצות: הקמת גוף לאומי למעקב ופיתוח מענים לילדים לאחר השהות במרכזים

ילדה הולכת לגן. למצלמת אין קשר לכתבה (צילום אילוסטרציה: Shutterstock)

הדס יום טוב

עדכון אחרון: 20.11.2022 | 23:23

מחקר חדש שפורסם היום (ראשון) לכבוד יום הילד הבין לאומי, אוסף לראשונה נתונים על מאפייניהם של ילדים שהוצאו מבתיהם על ידי שירותי הרווחה וטופלו במרכזי חירום, ומצביע על תמונת מצב בעייתית של אופן הטיפול בהם לאחר ששוחררו מהמרכזים, שכולל בעיקר חיים במסגרות חוץ ביתיות ולא במסגרות בקהילה, קשיים בלימודים ושיעור גבוה במיוחד של הסתבכויות בפלילים.

המחקר, שערך מכון חרוב בשיתוף הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, האוניברסיטה העברית ומשרד הרווחה, והסתיים בימים אלה, בדק את מצבם של 4,166 ילדים שהוצאו למרכזי חירום בשל סכנה שנשקפה לחייהם בין השנים 2000-2018, הן בזמן שהותם במרכזים והן בשנים שלאחר מכן.

מרכזי החירום, שפועלים ברחבי הארץ כבר כשלושה עשורים, קולטים ילדים בסכנה או נפגעי התעללות במשפחתם על פי צו בית משפט מכוח חוק הנוער, ומהווים עבורם מסגרת זמנית. המרכזים מיועדים לילדים מהגיל הרך ועד גיל 14 ובני משפחותיהם. לפי ממצאי המחקר, משך ההשמה הממוצע עומד על 7 חודשים (החציון והשכיח היו גם הם 7 חודשים).

מהמחקר עולה שרק 8% מהילדים נקלטו במסגרות בקהילה. החוקרים מציינים שעד לשנת 2013 אחוז הילדים שיצאו למסגרות בקהילה היה כמעט אפסי (0.6%), אולם משנה זו ואילך שיעורם עלה ועמד על 17% בממוצע. רוב הילדים (72%) נקלטו במסגרות חוץ-ביתיות של משרד הרווחה ועוד 7% נקלטו בפנימיות חינוכיות שפיקוח משרד החינוך. עבור 13% מהילדים לא נמצא רישום במסגרת רווחה לאחר השהות במרכז חירום. לגבי 4% נוספים שבנתונים לגביהם לא ברור סדר הזמנים. 4% מהילדים שבמחקר עדיין שהו במרכז חירום לאחר הבדיקה.

שני שלישים מהילדים אשר שהו במרכזי חירום בשנים 2007-2018 למדו במסגרות של חינוך מיוחד. 60% מהילדים ששהו במרכזי חירום בשנים 2003-2018 היו בטיפול של קצין ביקור סדיר, לפני או אחרי השהות במרכז חירום. 40% מהם טופלו במשך 3 שנים ויותר.

שיעור בעלי תואר אקדמי בקרב בוגרי מרכזי חירום הוא 1% בלבד לעומת 18% בקבוצת הגיל המקבילה באוכלוסייה הכללית. ל-1% נוסף יש תעודה תיכונית על אקדמית לעומת 4% באוכלוסייה הכללית. שיעור בוגרי מרכזי החירום שלא סיימו תיכון הוא 42% לעומת 16% בקבוצת הגיל המקבילה באוכלוסייה הכללית.

שיעור הבנים עם תיק פלילי – פי 70 מכלל האוכלוסייה, הבנות – פי 200

לאחד מכל שלושה ילדים שטופלו במרכזי חירום נפתח תיק פלילי כבן נוער בגיל האחריות הפלילית בשנים 2000-2020. שיעור הבנים שנפתחו להם תיקים פליליים עמד על 42%, שיעור חריג ביותר ביחס לכלל בני הנוער שעמד בשנת 2019 על 0.69% – פער של פי 70.

שיעור הבנות ששהו במרכזי חירום ושנפתח להן תיק פלילי חריג אף יותר (20%), בהשוואה לאחוז הבנות עם תיקים פליליים בכלל האוכלוסייה: 0.11% בשנת 2019, פער של כמעט פי 200. עוד עולה מהנתונים שמבין כלל הילדים ששהו במרכזי חירום והועמדו לדין, 72% הורשעו.

24% מהילדים ששהו במרכזי חירום נפגעו מעבירה אחת לפחות שדווחה למשטרה בשנים 2014-2016, אך החוקרים מדגישים שמדובר בנתוני חסר שמתייחסים לשלוש שנים בלבד.

דור נוסף של מצוקה חברתית

מנתוני המחקר עולה בבירור הרקע המשפחתי הקשה ממנו מגיעים הילדים למרכזי חירום. למשל, 58% מהאבות ו-24% מהאימהות של הילדים הועמדו לדין, וכמעט כולם גם הורשעו (93% ו-83% בהתאמה). 94% ממשפחות הילדים שנשלחו למרכזי חירום היו מוכרות לשירותי הרווחה ונרשמו כנזקקות. גם לאחר השהות במרכזי החירום, בהם הילדים עוברים תהליך שיקומי, רבים מהם חוזרים למערכת הרווחה כמבוגרים או כהורים לילדים.

בשנת 2020, 13% מבוגרי מרכזי החירום ילידי 1985-2002 נישאו, לעומת 37% מבני גילם בכלל האוכלוסייה; מבין בוגרי מרכזי החירום שנישאו, 16% התגרשו, לעומת 5% מכלל בני גילם שנישאו. 16% מהבוגרים של מרכזי החירום היו הורים, לעומת 31% בקבוצת הגיל המקבילה באוכלוסייה.

ההשקעה בזמן החירום משמעותית, אך לא ברור מה קורה בהמשך הדרך

מנתוני המחקר עולה כי ההשקעה של מדינת ישראל בזמן חירום היא משמעותית, אך לא ברור מה היקפה בהמשך הדרך. חישוב שערכו החוקרים (לפי הערכת מספר חודשים ממוצע לשהות במרכז ומספר הילדים שהשתתפו במחקר) מראה שהמדינה השקיעה כ-630 מיליון שקלים בילדים אלו בזמן שהותם במרכזי החירום, אך כאמור, רק 8% מהילדים נקלטו לאחר השהיה בהם

במסגרות תומכות בקהילה, כשרוב הילדים (72%) שנמצאים במסגרות חוץ ביתיות.

בסופו של דבר, ממליצים עורכי המחקר על הקמת גוף לאומי שיאסוף מידע על הילדים הללו, יעקוב אחרי מצבם לאורך השנים, ויקבל החלטות בנוגע למדיניות ופיתוח שירותים המותאמים לצרכיהם. החוקרים מדגישים כי הדו"ח עוקב אחר הילדים עצמם ומשכך אינו מגלם את המחויבות, העבודה המאומצת והתרומה המתמשכת של כלל אנשי המקצוע אותם הם פוגשים, וכי ראוי שנתוני הדו"ח ישמשו להמשך חשיבה וקביעת מדיניות.

תגיות: [חינוך ורווחה](#) / [רווחה](#)